

Roll No.

[2]

D-3149

D-3149

B. A. (Part I) EXAMINATION, 2020

(Old Course)

SANSKRIT LITERATURE

Paper First

(नाटक, व्याकरण एवं अनुवाद)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 75

सूचना : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः ।

इकाई—I

1. अधस्तनेषु केषाञ्चिद् द्वयोः श्लोकयोः सप्रसङ्गं व्याख्याः कार्याः—

15

- (क) तीर्थोदकानी समिधः कुसुमानि दर्भान्
स्वैरं वनादुपनयन्तु तपोधनानि ।
धर्मप्रिया नृपसुता न हि धर्मपीडा
मिच्छेत् तपस्विषु कुलव्रतमतेदस्याः ॥
- (ख) खगावासेपिताः सलिलभवगाढो मुनिजनः
प्रदीप्तोऽग्निर्भाति प्रविचरति धूमो मुनिवनम् ।
परिभ्रष्टो दूराद् रविरपि च संक्षिप्तकिरणो
रथं व्यावर्त्यासौ प्रविशति शनैरस्तशिखरम् ॥

(A-97) P. T. O.

- (ग) दुःखं त्यक्तुं बद्धमूलोऽनुरागः
स्मृत्वा-स्मृत्वा याति दुःखं नवत्वम् ।
यात्रा त्वेषा यद् विमुच्येह वाष्पं
प्राप्ताऽऽनृण्या याति बुद्धिं प्रसादम् ॥
- (घ) ऋज्वायतां हि मुखतोरण लोलमालां
भ्रण्यं क्षितौ त्वमगच्छसि मूर्ख! सर्पम् ।
मन्दानिलेन निशि या परिवर्तमाना
किञ्चित् करोति भुजगस्य विचेष्टितानि ॥
- (ङ) कः कं शक्तो रक्षितुं मृत्युकाले
रज्जुच्छेदे के घटं धारयन्ति ।
एव लोकस्तुल्यधर्मा वनानां
कलि कलि छिद्यते रुह्यते च ॥

इकाई—II

2. (क) अधोलिखितेषु कस्याप्येकस्य चरित्रचित्रणस्य लेख्याः— 10
- (i) पद्मावती
(ii) उदयनः
(iii) वसन्तकः
- (ख) अधस्तनेषु कस्यामेकस्य टिप्पणी लेखनीया— 5
- (i) वासवदत्ताः
(ii) यौगन्धरायणः
(iii) सूत्रधार

(A-97)

इकाई—II

3. (क) निर्देशानुसार केषाञ्चिद् त्रयाणां शब्दरूपाणि लेखनीयम्—
10

- (i) 'राम' शब्दस्य सप्तमी विभक्तौ ।
- (ii) 'हरि' शब्दस्य चतुर्थी विभक्तौ ।
- (iii) 'तद्' शब्दस्य सप्तमी विभक्तौ ।
- (iv) 'अस्मद्' शब्दस्य चतुर्थी विभक्तौ ।
- (v) 'ज्ञान' शब्दस्य षष्ठी विभक्तौ ।

(ख) निर्देशानुसार केषाञ्चिद् त्रयाणां धातु रूपाणि लेखनीयम्—
10

- (i) वद—लट् लकार प्रथम पुरुष
- (ii) धाव—लोट् लकार मध्यम पुरुष
- (iii) गम—लङ् लकार उत्तम पुरुष
- (iv) नृत—लोट् लकार उत्तम पुरुष
- (v) ताड—लङ् लकार मध्यम पुरुष
- (vi) गण—लृट् लकार प्रथम पुरुष
- (vii) पत—लृट् लकार मध्यम पुरुष ।

इकाई—IV

4. (क) केषाञ्चिद् चतुर्णां सूत्रार्थो लेखनीयः— 7

- (i) इकोयणचि ।
- (ii) स्तोश्चुनाश्चुः ।
- (iii) विसर्जनीयस्य सः ।
- (iv) वृद्धि रेचि ।

(v) अकः सवर्ण दीर्घः ।

(vi) एङि पररूपम् ।

(vii) होतृ ऋकारः ।

(viii) ऋते च तृतीया समासे ।

(ख) केषाञ्चिद् चतुर्णां सन्धिविग्रहं कृत्वा सन्धेः नाम
लेखनीयम्— 8

(i) उपेन्द्रः ।

(ii) नायकः ।

(iii) धात्रंशः ।

(iv) वाग्धरिः ।

(v) श्रीशः ।

(vi) हरिवन्दे ।

(vii) समाच्युतः ।

इकाई—V

5. अधोलिखितेषु केषाञ्चिद् पञ्च वाक्यानां संस्कृते अनुवादो
करणीयः— 10

- (i) विद्या परिश्रम के अधीन है ।
- (ii) गुरुजनों का आदर करना चाहिए ।
- (iii) राष्ट्र की सेवा सबसे बड़ी भक्ति है ।
- (iv) भगवान शिव को नमस्कार है ।
- (v) शिक्षक क्रोध करते हैं ।
- (vi) राम के साथ सीता वन गई ।
- (vii) मुझे दूध अच्छा लगता है ।
- (viii) वृक्ष से फल उत्पन्न होते हैं ।